

دنیای سارا

تفکر نقادانه برای کودکان

Fairminded Fran, Linda Elder
The Miniature Guide to Critical Thinking for Children
Foundation for Critical Thinking, 2006

سرشناسه: الدر، لیندا، ۱۹۶۲ - م.

Elder, Linda

عنوان و نام پدیدآور: دنیای سارا: تفکر نقادانه برای کودکان/ لیندا الدر؛

تألیف و ترجمه مهدی خسروانی

مشخصات نشر: تهران: نشر کرگدن، ۱۴۰۲

مشخصات ظاهری: ۱۲۸ ص

فروست: مجموعه فلسفه برای کودکان.

شابک تک جلد 0-54-7765-622-978؛ شابک دوره 7-55-7765-622-978

موضوع: شناخت در کودکان/ تفکر انتقادی در کودکان

یادگیری -- روان شناسی

شناسه افزوده: خسروانی، محمدمهدی، ۱۳۵۶ - ، مترجم

رده بندی کنگره: BF۷۲۳

رده بندی دیویی: ۱۵۵/۴۱۳

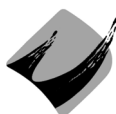
شماره کتاب شناسی ملی: ۹۱۴۶۲۸۰

دنیای سارا

تفکر نقادانه برای کودکان

لیندا الدر

ترجمه و بازنویسی
مهدی خسروانی

نشر کرگدن

همه حقوق برای نشر کرگدن محفوظ است.

www.kargadanpub.com

telegram.me/kargadanpub

instagram.com/kargadan.pub

نشر کرگدن

مجموعه فلسفه برای کودکان - ۸

دنیای سارا: تفکر نقادانه برای کودکان

نویسندگان: لیندا الدر

ترجمه و بازنویسی: مهدی خسروانی

مدیر هنری: سحر ترهنده

ناظر چاپ: علی محمدپور

لیتوگرافی: نقش سبز

چاپ و صحافی: زعفران

شاپک تک جلد: ۰-۵۴-۷۷۶۵-۶۲۲-۹۷۸

شاپک دوره: ۷-۵۵-۷۷۶۵-۶۲۲-۹۷۸

چاپ اول: ۱۴۰۲

تیراژ: ۷۰۰ نسخه

یادداشت ناشر

امروزه در بسیاری از برنامه‌های نوین آموزش عمومی جایگاهی ویژه به فلسفه‌ورزی اختصاص یافته است. اختصاص چنین جایگاهی به دو دلیل است؛ یکی به دلیل توان فلسفه و حوزه‌های همسایه آن، مانند تفکر نقادانه، در پرورش مهارت‌های فکروورزی. برخورداری از مهارت‌هایی مانند روشن‌اندیشی، ژرف‌نگری، استدلال‌آوری، تفکر تحلیلی و ... که همگی از راه‌آشنایی با بحث‌های فلسفی می‌توانند تقویت شوند در حکم پیش‌شرط‌هایی‌اند که هر نوع آموزش دیگری نیازمند آنها است. از سوی دیگر، فلسفه به پرسش‌هایی بنیادین درباره معنا و شرایط زیست ما در جهان می‌پردازد، پرسش‌هایی که از دغدغه‌های دیرین بشرند و احتمالاً در رشته‌های دیگر جوابی درخور نمی‌یابند. چنین است که اکنون وظیفه‌ای «اجتماعی» بر دوش فلسفه نهاده شده است: مشارکت در پرورش نسلی ژرف‌اندیش‌تر و اخلاقی‌تر. البته باید به یاد داشت که فیلسوفان از ابتدا و به سبب حضور شخصیت‌هایی همچون سقراط همواره دغدغه گفت‌وگوی عقلانی با توده‌های مردم و کمک به آنان برای ژرف‌اندیشی را داشته‌اند.

نیاز به تقویت مهارت‌های فکروورزی و همچنین درگیر شدن عمومی در بحث‌های فلسفی در دهه‌های پایانی قرن بیستم و دهه‌های آغازین قرن بیست‌ویکم به دلایل متعدد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شدت بیشتری یافته است. اکنون در عصر رسانه‌های فراگیر همگانی، فضای مجازی، روندهای جهانی‌سازی، نزاع‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، در خطر افتادن فرهنگ‌های محلی، بحران‌های همه‌گستر زیست‌محیطی، انواع تبلیغات تجاری و سیاسی، بحران‌های اخلاقی و ... نیاز به شهروندانی که بتوانند نقادانه و ژرف

بیندیشند و سویه‌های عمیق‌تر پدیده‌ها را تشخیص دهند بیش از هر زمانی محسوس است. به همین دلیل، در برنامه‌هایی گوناگون با نام‌هایی مختلف، شاید از همه شناخته‌شده‌تر در برنامه «فلسفه برای کودکان»، تلاش بر آن است تا پیشنهادهایی عملی و قابل اجرا برای آشنا شدن نسل آینده با تفکر نقادانه و مهارت‌های فکروزی ارائه شود.

در ایران سال‌ها است برنامه‌هایی مختلف با هدف دور شدن از نظام صُلب آموزش رایج و بها دادن به خلاقیت، تفکر نقادانه و ژرف‌اندیشی رایج است. برنامه «فلسفه برای کودکان» یکی از این برنامه‌ها است. اجرای چنین برنامه‌ای با تمام دستاوردهایی که داشته به دور از ضعف‌های خاص خود نبوده است. یکی از این موارد کم بودن منابع مناسب برای تسهیلگران و کودکان است. دیگری پافشاری برخی از فعالان این حوزه بر استفاده صرف از داستان‌ها و فعالیت‌هایی است که بنیانگذاران این برنامه در بافت فرهنگی خود عرضه کرده‌اند، امری که شاید به بی‌علاقگی مخاطبان ایرانی بینجامد. و سرانجام خطر تجاری و بازاری شدن چنین برنامه‌ای است.

در مجموعه «فلسفه برای کودکان» تلاش بر آن است تا در قالب درکی حتی المقدور گسترده از مفهوم فلسفه‌ورزی کودکان متونی قابل استفاده، اعم از ترجمه و تألیف، برای تسهیلگران و کودکان فراهم آید، با این امید که نسل فردا ژرف‌اندیش‌تر از نسل امروز باشد.

سخنی با آموزگاران و والدین

«کاش بعضی چیزها را پیش از آنکه بهای سنگینی برایشان پردازم می‌فهمیدم.»

«کاش برای بعضی از موضوعات مهم زندگی ام تصمیم‌های دیگری می‌گرفتم.»

بیشتر ماها یک جایی در زندگی مان جمله‌های بالا را پیش خودمان گفته‌ایم و آرزو کرده‌ایم که ای کاش بعضی چیزها را زودتر یاد می‌گرفتیم و منتظر نمی‌ماندیم آموزگار «تجربه» آنها را به ما بیاموزد؛ زیرا همه ما می‌دانیم که آموزگار تجربه هیچ چیزی را ارزان به کسی یاد نمی‌دهد.

اشتباه کردن و زمین خوردن بخشی از زندگی است و هیچ‌کس نیست که در زندگی‌اش اشتباه نکرده باشد. چه بخواهیم چه نخواهیم، فرزندان ما هم باید وارد زندگی شوند و زندگی را بیازمایند و حتی بعضی وقت‌ها اشتباه کنند تا آموختنی‌ها را بیاموزند. اما آیا نمی‌توان کاری کرد که در این مسیر خطاهای کمتری مرتکب شوند و تا حد امکان از خطاهای خانمان‌سوز و جبران‌ناپذیر دور بمانند؟ خوشبختانه پاسخ مثبت است: دانش سنجش‌گرانه‌اندیشی (تفکر نقادانه) به بچه‌ها، و نیز به ما بزرگ‌ترها، یاد می‌دهد که بهتر فکر کنیم و خطاهای فکری کمتری مرتکب شویم.

هدف کتاب دنیای سارا کمک به بچه‌ها برای شروع یادگیری سنجشگرانه‌اندیشی است. اما از آنجاکه خودآموزیِ سنجشگرانه‌اندیشی برای بچه‌ها بسیار دشوار است، لازم است، هنگام مطالعه این کتاب، والدین و آموزگاران را در کنار خودشان داشته باشند و از یاری آنها بهره‌مند شوند. ولی خود آموزگاران و والدین نیز برای راهنمایی بچه‌ها نیاز به راهنمایی دارند. کتاب دنیای سارا؛ راهنمای آموزگاران و والدین که در کنار همین کتاب منتشر شده برای برآورده کردن همین نیاز نوشته شده است و شما را راهنمایی می‌کند تا در استفاده هرچه بهتر از کتاب دنیای سارا به بچه‌ها کمک کنید.

سپاسگزاری

از خواهرزاده عزیزم، سارا جابر، تشکر می‌کنم که یاریگر من در ویرایش کتاب و نزدیک کردن آن به زبان کودکان بود. امیدوارم خودش هم در سنجشگرانه‌اندیشی موفق و نمونه باشد.

مهدی خسروانی

تقديم به عزيزانم:
سارا، امين و متين

فهرست

نامه‌ای از سارای بانصاف ----- ۱

بخش اول: سارای بانصاف، امیلی ساده‌لوح، و جورج خودخواه

(سه شخصیت، با سه شیوه اندیشیدن) ----- ۳

افراد از نظر شیوه فکر کردن سه جورند ۱۴ امیلی ساده‌لوح ۱۵ جورج خودخواه ۱۷
سارای خوش فکر و بانصاف ۱۹ تمرین‌ها ۱۲ فضیلت‌های فکری سارا ۱۵
فضیلت چیست؟ ۱۵ تمرین‌ها ۱۵ فضیلت فکری چیست؟ ۱۶ تمرین ۱۶
شهامت فکری ۱۷ پشتکار فکری ۱۸ یک نمونه از پشتکار فکری: تلاش برای
یادگیری واژه‌های جدید ۱۹ تواضع فکری ۲۰ استقلال فکری ۲۱ انصاف
فکری ۲۲ اطمینان به عقل ۲۳ نمودار فضیلت‌های فکری ۲۴ تمرین‌ها ۲۵

بخش دوم: استانداردهای فکری (چطور بفهمیم خوب فکر می‌کنیم یا نه) ۲۹

استانداردهای فکری از زبان سارای بانصاف ۳۰ مهم‌ترین استانداردهای
فکری ۳۳ وضوح ۳۴ درستی ۳۵ ربط‌داری ۳۶ منطق ۳۷ تمرین‌ها ۳۸

بخش سوم: تحلیل اندیشه (چطور از فکر خودمان و دیگران سر در بیاوریم) ۴۵

تحلیل اندیشه از زبان سارای بانصاف ۴۶ نمودار عنصرهای اندیشه
۱۵۲ جعبه عنصرپرسش‌ها (جعبه‌بازار تحلیل اندیشه) ۱۵۳ هدف ۱۵۵

پرسش ۵۶ | اطلاعات ۵۷ | استنتاج ۵۸ | انگاشته ۵۹ | مفهوم ۶۰ | نظرگاه ۶۱
برایند ۶۳ | تمرین‌ها ۶۴

۸۷ جنبه‌های مختلف تفکر نقادانه از زبان سارای باانصاف - - - - -

جنبه‌های مربوط به روحیه ۱۸۸ جنبه‌های ذهنی؛ توانایی‌های کلان ۱۹۰
جنبه‌های ذهن؛ مهارت‌های خرد ۱۹۴

۹۷ فرهنگ کوچک تفکر نقادانه برای کودکان - - - - -

نامه‌ای از سارای بانصاف

سلام

من سارا هستم.

دوستان و معلم‌هایم مرا «سارای بانصاف» و «سارای خوش فکر» صدا می‌کنند چون همیشه سعی می‌کنم، با استفاده از تفکر نقادانه، فکر خودم را قوی‌تر کنم و از فکر خودم به نفع خودم و دیگران استفاده کنم.

برای آنکه فکرمان قوی شود باید تفکر نقادانه را یاد بگیریم. البته یاد گرفتن تفکر نقادانه زیاد هم راحت نیست، اما اگر تلاش خودمان را بکنیم و آن را یاد بگیریم لذت زیادی از آن خواهیم برد، چون هم در درس خواندن و هم در کارهای دیگر به ما کمک می‌کند. می‌دانید ... یادگیری تفکر نقادانه مثل یادگیری یک ورزش، مثلاً فوتبال یا شنا یا بسکتبال، است. ممکن است اوایلش سخت باشد، ولی وقتی که با آن آشنا شویم از آن لذت زیادی خواهیم برد؛ درست مثل فوتبالیست‌ها یا تنیس‌بازها که هرچه فوتبال یا تنیس را بهتر یاد بگیرند از آن لذت بیشتری می‌برند.

در این کتاب، می‌خواهم به شما یاد بدهم که تفکر نقادانه چیست و چگونه می‌توانید تفکر نقادانه را در خودتان پرورش دهید.

برای اینکه خوب بیندیشید باید این کارها را انجام دهید:

۱. تصمیم خودتان را بگیرید و به خودتان بگویید: من می‌خواهم از امروز بهتر بیندیشم؛

۲. مطالب این کتاب را به کمک معلم یا پدر یا مادرتان بخوانید؛

۳. استفاده از ایده‌هایی که در این کتاب آمده‌اند را هر روز تمرین کنید.

امیدوارم تصمیم خودتان را بگیرید و در یادگیری تفکر نقادانه موفق باشید.

سارای بانصاف

(راستی! نزدیک بود یک چیز را فراموش کنم. می‌خواستم بگویم بعضی واژه‌هایی که در این کتاب می‌بینید ممکن است برایتان جدید باشند. اما نگران نباشید. معنای همه آنها را می‌توانید با راهنمایی معلم یا پدر یا مادرتان بفهمید. معنای بعضی از این واژه‌ها را در بخش فرهنگ کوچک تفکر نقادانه برای کودکان بیان کرده‌ام. یادتان باشد؛ یاد گرفتن واژه‌های جدید، خودش، یکی از چیزهایی است که ذهن شما را قوی می‌کند.)

بخش اول

سارای بانصاف

امیلی ساده‌لوح

و جورج خودخواه

سه شخصیت، با سه شیوهٔ اندیشیدن

افراد از نظر شیوه فکر کردن سه جورند

امیلی
ساده‌لوح

او به تفکر
خودش
اهمیت
نمی‌دهد.

جورج
خودخواه

او خوب فکر
می‌کند اما
با دیگران
منصف نیست.

سارای
خوش فکر
و باانصاف

او خوب
فکر می‌کند
و با دیگران
منصف است.